

Gerő Gyula,

az ex libris gyűjtő
könyvtáros és szerkesztő
születésének centenáriumára

100 éve született Gerő Gyula könyvtáros, több évtizeden át a Könyvtáros folyóirat szerkesztője, elismert szakteknély, akinek különleges ex libris gyűjteményét utódai az MNMKK Országos Széchényi Könyvtár Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtárának ajándékozták.

1925. február 13-án, 100 éve született dr. Gerő Gyula könyvtáros, könyvtár-igazgató, szerkesztő, könyvtártörténész, a könyvtári kronológia elismert szakteknélye, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének oszlopos tagja. Életműve elválaszthatatlan a magyar könyvtárügy fejlődésétől, számos könyvtár neki köszönheti létét és nagy ívű fejlődését. Életének 98. évében, 2022 tavaszán hunyt el, búcsúztatására május 24-én került sor a Farkasréti temetőben.

Középiskolai tanulmányait Veszprémben, a piaristáknál kezdte, majd a kaposvári állami gimnáziumban érettségizett 1943-ban. Végzettsége szerint jogász, 1948-ban állam- és jogtudományi diplomát szerzett Pécsen az Erzsébet Tudományegyetemen. Emellett a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem történelem-művészettörténet szakán is folytatott tanulmányokat. 1949 őszétől Kaposváron volt könyvtáros, majd 1950-ben a Bajai Városi Könyvtár vezetője lett. Az 1950-es évek elején könyvtárosi végzettséget szerzett. 1952-től a Népkönyvtári Központnak, 1952–1954 között az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának munkatársaként dolgozott. Számos módszertani kiadvány elkészítésében szerzőként, társszerzőként működött közre. 1954-től a Könyvtáros folyóirat olvasószerkesztő-

jeként, majd 1976–1985 között főszerkesztőjeként tevékenykedett. A lap munkatársai a későbbiekben is nagyra értékelték nyilatkozatait róla, a pontosság tisztelete miatt őt tartják az egyik legnagyobb magyar könyvtári szerkesztőnek. 1986 áprilisától, már nyugdíjasként ismét a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa lett, 1989-től 1996-ig megbízatást kapott a Könyvtári Levelező/lap szerkesztésére. Mindkét folyóiratnál érvényesítette szerkesztői szemléletét: a cikkeket meggyőző gondolatmenet jellemezze, a szerzők tartalmilag és nyelvilag is pontosan fogalmazzanak.

A múlt feltárása alapfeltételének a tárgyak, dokumentumok megőrzését, a segédanyagok, könyvtártörténetek, kronológiák, névtárak, életrajzi adattárak, bibliográfiák készítését tekintette – ebben maga is példát mutatott. A szerkesztői munka mellett kezdte el – kiterjedt levelezéssel, sok kutatással – a Ki kicsoda a hazai könyvtárosságban és az eredetileg három kötetből álló, majd ötkötetesre bővített Magyar könyvtártörténeti kronológia összeállítását. Ennek elkészítését azzal is indokolta, hogy a múlt, ezen belül a könyvtárosság, a könyvtári értékek hiteles ismeretét elengedhetetlenül fontosnak tartotta.

Így vallott erről:

„Hitem szerint [...] a múlt megismerése és ismerete a könyvtáros önbecsülésének alapja. [...] múltunk, örökségünk lelkiismeretes feltárása és birtokba vétele nélkül a könyvtárosság sorstalan, a híre is csak árnyék!”

Gerő Gyula

Nívós könyvtárosi munkásságáért több kitüntetésben, elismerésben részesült, köztük 1980-ban Szabó Ervin-émmel, 2005-ben Széchényi Ferenc-díjjal, 1989-ben MKE-émmel tüntették ki. 2020-ban, könyvtárosi munkásságának 70. évfordulóján elnyerte a Füzéki István-émmel is.

Halála után, 2022 végén Budapest II. kerület, Szerb Antal utcai lakásában őrzött művészeti, kisgrafikai hagyatékából utódai megajándékozták az Országos Széchényi Könyvtár Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtárát. Az összesített adatok alapján 1000 feletti képi dokumentum került a könyvtár tulajdonába, zömében ex librisek és alkalmi grafikák, továbbá kisebb számban szabad grafikák, rajzok, vázlatok, illusztrációk és művészeti katalógusok, albumok. Az ajándékozás a könyvjegyeket tekintve több mint 70 – többségében magyar és néhány külföldi – grafikus mintegy 720 művével gyarapította a könyvtár ex libris állományát. Az alkotók közt a kisgrafika műfajának kiemelkedő XX-XXI. századi művelői szerepelnek, például Fery Antal, Stettner Béla, Gonda Zoltán, Kopasz Márta, Medgyesy Miklós, Menyhárt József, Józsa János, Nagy László Lázár, Sterbenz Károly, Várkonyi Károly és Szilágyi Imre. Gerő szerkesztőként e grafikák reprodukciójából többet szerepeltetett a Könyvtáros folyóiratban.

A könyvtáros Gerő Gyula számára kiváltképp eredeti funkciója miatt volt fontos az ex libris műfaja, amely a könyvbe ragasztva jelölte annak tulajdonosát. Kevésbé ismert, hogy Gerő – a műfajt ápolandó – több grafikussal készítettett a saját nevére szólóan is könyvjegyet, ezek alkotói közt Bor István Iván, Andruskó Károly, Urbán László és a Meskó Anna – Póka György grafikus házaspár említhető.

Gerő Gyula ex libris gyűjteményében a nevére szóló grafikák mellett kultur- és művészettörténeti szempontból sok más figyelemre méltó lapra, érdekességre is lelhetünk. A magánmegrendelők közt a kor jeles gyűjtői, főként a jogi, orvosi, könyvtárosi, pedagógusi, mérnöki szakma képviselői szerepelnek, például Arató Antal, Jelencsik Sándor és Ebergényi Tibor

könyvtárigazgatók; Kelemen Béla orvos; Lenkey István és Szij Rezső könyvtárosok; Gombos László, Illyés Sándor László, Semsey Andor és Réthy István jogászok; Lippóczy Norbert agrármérnök.

Gerő jó kapcsolatban állt a Kisgrafika Barátok Köre újságját, a Kisgrafika Értesítőt (később Kisgrafikát) 1962–1974-ig szerkesztő Galambos Ferenc jogtanácsossal, bibliográfussal, aki a KBK egyik alapító tagja, jeles ex libris gyűjtő volt. Többször juttatott grafikákat a Könyvtáros folyóirat részére, bibliográfiai-művészettörténeti szakíróként a Könyvtáros két állandó rovatának (Könyvtárosok és bibliográfusok, A Könyvtáros galériája) egyik leggyakoribb munkatársa volt.

Gerő gyűjteményében összességében is figyelemre méltó az intézmények (főként könyvtárak) részére készült ex librisek nagy számaránya. A tapolcai, pápai, kapuvári, nyíregyházi, szarvasi, szolnoki, jászberényi, jászárokszállási, hajdúszoboszlói, hajdúnánási városi könyvtár, a kápolnai községi könyvtár, az egri megyei és a Pest megyei könyvtár – emellett több gyermekkönyvtár – ex librisekkel fel a hagyatékban. A pápai Jókai Mór Városi Könyvtár nevére szóló, Fery Antal által 1975-ben alkotott több színnyomatú könyvjegyet – amelyen a könyv-

tárnak egykor helyet adó Esterházy-kastély épülete is fellelhető – Jelencsik Sándor könyvtárigazgató juttatta el Gerőhöz. Hasonló módon, a Jászberényi Városi-Járási Könyvtár ex librisei közül Gerő több grafikát a könyvtár akkori igazgatójától, Arató Antaltól kapott meg, aki számos tárlatról és ex libris gyűjtőről írt a Kisgrafika mellett a Könyvtáros folyóirat galériájában is.

Végezetül a gyűjtemény legszebb darabjai közül kiemelném Medgyesy Miklós könyvjegyet dr. Tóth Éva nevére, amely Petőfi Sándor Az apostol című elbeszélő költeményéből vett idézettel az egyes ember küldetésstudatát, a társadalomban való tevékeny szerepét fogalmazza meg: „Érzem, hogy én is egy sugár vagyok, / Amely segíti a földet megérni.” Ez a mások érdekeit folyamatosan figyelembe vevő hivatástudat, társadalmi-kulturális elkötelezettség – társulva a művészetek iránti fogékonysággal – jellemezte Gerő Gyula könyvtárosi munkásságát, erről tesz tanúbizonyságot sokrétű ex libris hagyatéka is.

Medgyesy Miklós illusztrációja

Meskó Anna és Póka György illusztrációja

Vasné dr. Tóth Kornélia